

פיוטרקוב טריבונלסקי

(Piotrkow Trybunalski). עיר במרכז פולין, כ-25 ק"מ מדרום ללודז', ידועה מן המאה ה-13 ויהודים ישבו בה למן המאה ה-16. במאות ה-19-ה-20 נודעה פ"ט בדפוס העברי שפעל בה. היו בה מוסדות חינוך, תרבות וחברה יהודיים, ופעלו בה תנועות ציוניות וה'בונד'. ערב מלחמת-העולם השנייה ישבו בפ"ט כ-18,000 יהודים, שהיו כשליש מתושבי העיר.

ב-5 בספטמבר 1939, ארבעה ימים אחרי פלישתם לפולין, כבשו הגרמנים את פ"ט, ומיד החלו פגיעות ביהודים: רציחות, הכאות אכזריות, חטיפות לעבודת כפייה ושוד רב ממדים של רכוש וחפצי ערך. הגרמנים פרצו לבית-הכנסת הנודע ביופיו, שדדו את כל תשמישי הקדושה והיכו ואסרו 29 מתפללים. ביום הכיפורים שחל כעבור עשרה ימים לא נותרו בבית-הכנסת אלא ארבעת קירותיו בלבד. בימים הראשונים אחרי כיבוש פ"ט הצליחו כ-2,000 יהודים להימלט ממנה, ואולם, מספר היהודים בעיר גדל עם בואם של פליטים רבים מן העיירות הסמוכות לה.

ב-8 באוקטובר 1939 פירסם מפקד פ"ט הנס דרקסל צו בדבר הקמת גטו, הראשון בפולין הכבושה. כל היהודים שהתגוררו מחוץ לתחום שיועד לגטו נצטוו להשאיר את כל חפציהם במקומם ולקחת עמם לאיזור הגטו את כלי המיטה שלהם בלבד. היהודים היו חייבים לענוד אות קלון, והעובר על הצו הזה היה חייב מיתה. במהרה הונהגו בכל רחבי פולין כל הצווים והגזירות שנגזרו על יהודי פ"ט: נאסר על היהודים להחזיק ביותר מ-2,000 זלוטי (כ-\$350 בערך ב-1939); הם נצטוו למסור לגרמנים את כל הזהב והתכשיטים שהיו להם; נאסר עליהם לעבוד במוסדות ציבור ובמפעלי ציבור; נאסר עליהם לסחור עם לא-יהודים; רופאים יהודים לא היו רשאים לטפל בחולים 'ארים', ורופאים 'ארים' לא היו רשאים לטפל בחולים יהודים; נאסר על יהודים לצאת את העיר בלי רשיון; הוקם יודנרט, לייצג את היהודים בפני הגרמנים, ואחד מתפקידיו היה להעמיד יום יום את מכסת עובדי הכפייה שדרשו הגרמנים; עוד תפקיד שהוטל על היודנרט היה בניית צריפים לכ-4,000 הפליטים היהודים מעיירות הסביבה, בייחוד מוולבוז' (Wolborz).

ב-13-21 באוקטובר 1942 נערכה האקציה שבה חוסלו יהודי פ"ט. האקציה החלה בעלות השחר של יום 13 באוקטובר: אנשי ס"ס אוקראינים בסיוע המשטרה הפולנית הקיפו את הגטו, ואנשי ס"ס גרמנים נכנסו לתחומם והעבירו את היהודים למקום הריכוז בעיר. היהודים רוכזו בשני טורים: בטור אחד היו כ-2,000 יהודים בעלי תעודות עובדים ולהם הותר להישאר בפ"ט; בטור האחר היו כ-20,000 יהודים שלא היו להם תעודות עובדים, והם שולחו להשמדה בטרבלינקה. כ-500 יהודים הצליחו לברוח ליערות. עוד כ-2,000 יהודים הסתתרו במקומות מחבוא שונים, אך כעבור זמן מה נתפסו במצודים ונרצחו בעיר רקוב (Rakow)

הסמוך. בפורים תש"ג (21 במרס 1943) רצחו שיכורים נאצים בבית-הקברות עשרה רופאים יהודים, 'נקמה על עשרת בני המן'.

בפ"ט נותרו שלושה מחנות עבודה: הגטו, שתחמו צומצם מאוד, מפעל עיבוד העץ דיטריך ופישר, ומפעל הזכוכית קרה (). ואולם, ביולי 1943 נתלתה כתובת בתחנת הרכבת בעיר: 'PETRIKAU IS JUDENREIN' ('פ"ט "נקייה" מיהודים'). וזאת אחרי שהעובדים היהודים שנתרו בה שולחו למחנות עבודה אחרים או לאושוויץ.

אחרי המלחמה ניסו יהודים לחזור לפ"ט, אך ניסיונם נכשל אחרי שפולנים רצחו כמה יהודים שביקשו לקבל חזרה את בתיהם. כ-1,400 מיהודי פ"ט ששרדו ביערות, שרידי יחידות פרטיזנים שפעלו שם, או ששרדו במחנות או שחזרו מברית-המועצות, הצטרפו ל'בריחה' ולימים הגיעו לארץ.